

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เพลงมีบทบาทต่อมนุษย์และมนุษย์ก็ให้ความสำคัญแก่เพลงมาตั้งแต่อดีต เพลงเป็นเหมือนสัญลักษณ์หนึ่งในการบ่งบอกถึงอารยธรรมและวัฒนธรรมของมนุษย์ และเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงมนุษย์ได้ทุกชนชาติ เพลงคือภาษาสากล (Universal Language) เป็นภาษาที่มนุษย์ทุกคนสามารถเข้าใจถึงความหมายและอารมณ์ที่บ่งบอกหรือแอบแฝงอยู่ในเพลงได้ ในขณะที่เดียวกัน เพลงก็ยังมีพลังอำนาจบางอย่าง ในการเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถผลักดันขับเคลื่อนสังคมในรูปแบบของการสร้างกระแสวัฒนธรรมได้ (Savan, 1993 อ้างถึงใน วัลลภา อัญชลิสังกาศ, 2548)

บทบาทของเพลงในสังคมไทยนั้น มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่โบราณ จนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเลยทีเดียว เพราะเพลงได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญอยู่ทั้งในพิธีกรรม งานเทศกาลประเพณี การรักษาพยาบาล และแม้แต่ในโลกธุรกิจบันเทิงในสังคมสมัยใหม่ ตลอดจนเข้าไปแทรกอยู่ในทุกส่วนของชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ จนกระทั่งตาย (ธิกานต์ ศรีนารา, 2548)

นอกจากนี้ในประเทศไทยยังมีวัฒนธรรมการรับสารแบบรวมกลุ่มความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้วเช่นกัน โดยเกิดขึ้นตั้งแต่ยุคแรกๆ ที่มีลิเก โดยที่จะมีการรวมกลุ่มกันของผู้รับสารที่ชื่นชอบและติดตามผลงานของคณะลิเกไปยังสถานที่ต่างๆ ที่มีการจัดการแสดง ซึ่งกลุ่มผู้รับสารที่อยู่คู่วงการนาฏศิลป์ไทยมาช้านาน คือ “แม่ยก” ที่ตามมาให้กำลังใจ พร้อมทั้งมีของขวัญต่างๆ ให้เป็นรางวัลกับพระเอกลิเกที่ตนชื่นชอบ โดยในสมัยก่อน “แม่ยก” มักจะเป็นผู้หญิงสูงวัยที่ชื่นชอบและมีความเอ็นดูลิเกแบบลูกหลาน และลิเกก็มักจะเรียก “แม่ยก” ว่า “แม่” ซึ่งถือเป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่เป็นพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (สุรียา สมุทคุปต์, พัฒนา กิติอาษา และ ศิลปกิจ ตี๋ขันติกุล, 2541)

วัฒนธรรมการฟังเพลงแบบรวมกลุ่มกันดังกล่าว ได้มีวิวัฒนาการต่อเนื่องมาตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อถึงยุคที่อิทธิพลของดนตรีจากตะวันตกเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยในรูปแบบแผ่นเสียง วัฒนธรรมการรับสารรวมกลุ่มแบบไทยก็เปลี่ยนแปลงไป คนไทยบางกลุ่มเริ่มหันมา

สนใจฟังเพลงสากลมากขึ้น ซึ่งช่วงเวลาที่เพลงสากลเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยมากที่สุดคือ ช่วงของเพลงของเอลวิส (Elvis Presley) และเดอะบีทเทิลส์ (The Beatles) ผู้ชื่นชอบเอลวิสและ เดอะบีทเทิลส์ต่างพยายามแต่งกายให้เหมือนกับต้นแบบที่เขาชื่นชอบ เมื่อแนวเพลงตะวันตกเริ่ม เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย ผู้สร้างสรรค์เพลงของไทย จึงเริ่มหยิบยกแนวเพลงแบบตะวันตกมา ผสมผสานกับเนื้อร้องแบบไทยๆ แนวเพลง "ป๊อป" (Pop Music) จึงเริ่มเกิดขึ้น และได้รับความนิยมมาก ทำให้วัฒนธรรมการรวมกลุ่มแบบ "แฟนคลับ" ได้ก้าวเข้ามาสู่ประเทศไทยพร้อมๆ กัน ด้วย (สุปรีดา ซ่อลำไย, 2549)

"แฟนคลับ" เกิดจากการที่ผู้รับสารมีความสนใจในสิ่งๆ หนึ่งเหมือนกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มผู้รับสารที่มีวัฒนธรรมแห่งรสนิยมเหมือนๆ กัน กลุ่มคนเหล่านี้เกิดจากการมีความนิยมชมชอบในสิ่งที่เหมือนจนเกิดเป็นรสนิยม อันนำไปสู่การติดตามอย่างสม่ำเสมอ จนอยู่ในระดับที่เรียกว่าหลงใหล ผู้รับสารกลุ่มนี้จะมีความต้องการรับสารมากขึ้นเรื่อยๆ จนพัฒนาจาก "แฟนเพลง" ไปสู่การเป็น "แฟนคลับ" ของนักร้องนั้นๆ ไปโดยปริยาย โดยสังเกตพฤติกรรมของแฟนคลับได้จากการติดตามไปดูคอนเสิร์ต การโทรศัพท์เข้าไปพูดคุยตามรายการวิทยุ การไปส่งหรือไปรับนักร้องที่สนามบิน เป็นต้น (เจษฎา รัตนเขมากร, 2541)

คำว่า "แฟนคลับ" มีความหมายที่แตกต่างจาก คำว่า "แฟนเพลง" ในแง่ของความจงรักภักดีในตัวศิลปิน นอกจากนี้ "แฟนเพลง" จะมีลักษณะเป็นการชื่นชอบแบบส่วนบุคคลไม่มีการรวมกลุ่มกันขึ้นแต่อย่างใด คำว่า "คลับ" (club) ตามความหมายจากพจนานุกรมของ Longman (Longman Lexicon of Contemporary English, 1989) หมายถึง กลุ่มคนที่มารวมตัวกันเพื่อวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง เช่น ชมกีฬาหรือความบันเทิงต่างๆ ฉะนั้น คำว่า "แฟนคลับ" จึงเป็นการพัฒนามาจากคำว่า "แฟนเพลง" ที่เป็นปัจเจกบุคคล ที่อยู่กันอย่างกระจัดกระจาย "แฟนคลับ" จึงเป็นการรวมกลุ่มของผู้รับสารที่มีความสนใจและชื่นชอบในศิลปินคน หรือ กลุ่มเดียวกัน มีมุมมองต่อศิลปินที่ตนเองที่ชื่นชอบที่ลึกซึ้ง และมีความจงรักภักดีมากกว่า "แฟนเพลง"

การเกิดขึ้นของแฟนคลับ ถือเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญปรากฏการณ์หนึ่งในประเทศไทยที่แผ่ขยายไปในหลายๆ วงการ เช่น วงการเพลง วงการกีฬา วงการอาหาร วงการภาพยนตร์ ซึ่งเห็นได้จากงานวิจัยหลายๆ ชิ้น เช่น งานวิจัยเรื่อง "การศึกษาชมรมแฟนภาพยนตร์ของหนังสือสตาร์พิคส์และหนังสือซีเนีมีค", งานวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์แฟนของสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาหาร", งานวิจัยเรื่อง "ศิลปินเพลงไทยและเครือข่ายการสื่อสารกับแฟนคลับ" เป็นต้น จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้เห็นภาพของการรวมตัวกันอย่างเป็นกลุ่มเป็นก้อนของคนที่ชอบในสิ่งเดียวกัน ซึ่งสิ่ง

เหล่านี้มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยที่การรวมกลุ่มในอดีตนั้น มีขึ้นเพื่อทำกิจกรรมหรือพูดคุย แลกเปลี่ยนทัศนคติต่อกัน ซึ่งล้วนเกิดจากความชอบที่คล้ายคลึงกันทั้งสิ้น การเกิดขึ้นของแฟนคลับก็มีสาเหตุในลักษณะนี้เช่นกัน แม้เวลาจะผ่านไป แต่วัฒนธรรมของแฟนคลับก็ยังไม่จางหาย แต่ได้เปลี่ยนวิธีการ, กระบวนการ และการแสดงออกของคนในกลุ่ม ซึ่งมีสาเหตุมาจากช่องทางการสื่อสารที่มีมากขึ้น เช่น อินเทอร์เน็ตที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญอีกช่องทางหนึ่ง แม้ว่ากระบวนการและช่องทางการสื่อสารจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ก็สามารถสร้างความหมายร่วมกันได้ไม่ต่างจากในอดีต

ปัจจุบันรูปแบบการรวมตัวกันของ "แฟนคลับ" มีรูปแบบที่เป็นทางการมากขึ้น จากเดิมที่มีรูปแบบการรวมตัวโดยการติดตามศิลปินไปทุกหนทุกแห่ง ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่มาใช้เป็นสื่อกลาง นั่นคือ อินเทอร์เน็ต รวมถึงใช้ในการหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับศิลปินที่ตนเองชื่นชอบ

อย่างไรก็ดี นิยามของคำว่าแฟนคลับ มักถูกมองในแง่ลบจากสังคมมาโดยตลอด กล่าวคือ แฟนคลับ เป็นกลุ่มที่ถูกมองว่าอยู่ "นอกชายของความรัก" แล้วสังคมผลักให้พวกเขาเป็นกลุ่มคนที่อยู่ "ในชายของความหลง" "ความคลั่งไคล้" "ความเพ้อฝัน" ซึ่งมุมมองเหล่านี้อาจเป็นเพียงสมมติฐานที่สังคมตั้งขึ้น และเป็นเรื่องยากที่สังคมจะมองพวกเขาอย่างเข้าใจ แฟนคลับเป็นกลุ่มคนที่มีความรักอยู่เต็มหัวใจ แต่ในอีกกรณีหนึ่ง "ความรัก" ของพวกเขาก็เป็นความสุขท่ามกลางแรงกระทบต่างๆ ในสังคม หลายๆ คนพยายามจะถามหาเหตุผลเพื่ออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นกับกลุ่มแฟนคลับและสิ่งที่พบก็คือ การมองว่าสิ่งที่เขาทำเป็นความรักที่ดูไร้เหตุผล หรืออาจเป็น "ความรักที่บ้าคลั่ง" ในสายตาของใครหลายๆ คน สาเหตุหนึ่งที่สังคมไม่เข้าใจพวกเขาอาจเป็นเพราะ "เราไม่ใช่พวกเขา" การวิพากษ์วิจารณ์กลุ่มแฟนคลับโดยไม่พยายามทำความรู้จักและเรียนรู้พวกเขาก็คงเป็นการวิจารณ์เพียงแง่มุมเดียวที่ดูจะไม่ถูกต้องนัก (สุปรีดา ซอลำไย, 2549) และเป็นการแสดงทัศนคติจากบุคคลภายนอกกลุ่ม โดยที่ไม่มีความเข้าใจถึงแก่นอันแท้จริงของกลุ่มเลย

แนวคิดเรื่องแฟนคลับนั้น มีนักวิชาการจากหลายสาขาวิชาได้ให้คำอธิบายไว้ ตัวอย่างเช่น ธีรยุทธ บุญมี ได้กล่าวไว้ว่า คนในยุคสมัยนี้ถือเป็น บั๊จเจกบุคคลในยุคไร้อารมณ์ (Post emotional society) กล่าวคือ ไม่ชอบความเป็นกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งต้องเคารพ เกรงใจ ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน แต่ก็ยังต้องการความมั่นคง ความผูกพัน ดังนั้น สิ่งที่มาทดแทน คือ role model คือ ขวัญใจหรือวีรบุรุษของตน ซึ่งไม่ใช่ผู้นำทางการเมืองหรือสังคม แต่เป็นดารานักร้อง นักกีฬา (ธีรยุทธ บุญมี, 2545)

ในขณะที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้กล่าวว่า กระบวนการการรับสารแบบรวมกลุ่มนั้น เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความมั่นใจ ว่าสมาชิกในกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพราะพื้นที่ในการรวมกลุ่มนั้น เป็นพื้นที่ที่ดึงคนมารวมตัวกัน เกิดความรู้สึกถึงพลังของตนเอง เกิดความนับถือตนเอง และนับถือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของตนเอง ฉะนั้นความบันเทิงทั้งหลายที่นิยมกันในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นปฏิบัติการทางสังคมร่วมกันได้หลายอย่าง เช่น ในคอนเสิร์ตที่มีนักร้องดังๆ ผู้ฟังต่างก็จะหวีดร้องร่วมกันและยกมือขึ้นร่ายรำไปพร้อมกัน (รวมถึงการปรบมือไปตามคำสั่งของนักร้องด้วย) สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในชุมชน และเกิดการปฏิบัติการทางสังคมได้ แม้ปฏิบัติการนั้นจะเป็นสิ่งที่ไร้ความหมาย แต่ก็ทำให้เราสามารถสลัดสับที่ประเด็นทางสังคม จากสิ่งที่สำคัญแต่เราไม่มีหน้าที่และสิทธิที่จะทำอะไรได้ ให้กลายเป็นประเด็นรอง และเราสามารถได้รับอนุญาตให้มีส่วนร่วมกับประเด็นที่ประเด็นหนึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ซึ่งกอบกู้ความเป็นคนอันสมบูรณ์ของเรากลับคืนมาได้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2545)

จากข้อสังเกตที่ได้กล่าวมา เมื่อนำมาโยงกับแนวคิดเรื่อง "แฟนคลับ" ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสงสัยถึงความสำคัญของวัฒนธรรมการรับสารแบบรวมกลุ่ม ว่าจริงๆ แล้วเป็นเรื่องที่สามารถตอบสนองความต้องการของปัจเจกชนในปัจจุบันได้หรือไม่ และการรวมกลุ่มกันในฐานะ "แฟนคลับ" นั้น ดำเนินออกมาในรูปแบบไหน รวมถึงการสื่อสารมีบทบาทต่อการรวมกลุ่มหรือไม่ อย่างไร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่ามีการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของแฟนคลับอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีการศึกษาถึงแฟนคลับเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น การศึกษาถึงแฟนหนังสือเกี่ยวกับภาพยนตร์, แฟนรายการอาหารทางโทรทัศน์, แฟนรายการพยากรณ์ทางโทรทัศน์และวิทยุ, แฟนบอล รวมถึงแฟนคลับของศิลปินต่างๆ ตัวอย่างเช่น ในงานวิจัยของเจษฎา รัตนเขมากร (2541) ที่ทำการศึกษาเรื่อง "ศิลปินเพลงไทยและเครือข่ายการสื่อสารกับแฟนคลับ" เป็นการศึกษาถึงเครือข่ายการสื่อสารของแฟนคลับ ลักษณะของแฟนคลับ ลักษณะของสมาชิกแฟนคลับ และปัจจัยในการทำให้แฟนคลับสมัครเป็นสมาชิก โดยงานวิจัยชิ้นนี้ใช้เกณฑ์ "ผู้ก่อตั้งแฟนคลับ" เพื่อแบ่งประเภทของแฟนคลับ พบว่า แฟนคลับของศิลปินในปัจจุบันมีอยู่ 4 ประเภท คือ แฟนคลับที่จัดตั้งขึ้นโดยบริษัทเทปเพลง เช่น อาร์เอสสตาร์คลับ แฟนคลับที่จัดตั้งขึ้นโดยศิลปิน เช่น คริสตินา แฟนคลับ และ ทาทายัง แฟนคลับ แฟนคลับที่จัดตั้งขึ้นโดยแฟนเพลงอย่างเป็นทางการ เช่น นิโคล แฟนคลับ และแฟนคลับที่เกิดจากการรวมตัวกันของแฟนเพลงอย่างไม่เป็นทางการ

ผลการวิจัยพบว่า แฟนคลับที่ศึกษามีลักษณะสอดคล้องกันแนวคิดเรื่อง "Fan" คือ เป็นกลุ่มคนที่ติดตามผลงานของศิลปินผ่านทางสื่อมวลชน และติดตามด้วยความชื่นชอบ มีความจงรักภักดีกับศิลปิน และเพื่อนสมาชิกแฟนคลับด้วยกันก็มีการยินยอมทำตามหรือมีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่า แฟนคลับจะรู้สึกไม่พอใจและต่อต้านเมื่อรู้ว่าแฟนคลับที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นทำขึ้นมาเพื่อการค้ามากกว่าการทำขึ้นมาด้วยใจ

สำหรับเรื่องเครือข่ายการสื่อสารของแฟนคลับ ที่จัดตั้งขึ้นโดยบริษัทและโดยศิลปินนั้น พบว่า "ศิลปิน" เป็น "ตำแหน่งศูนย์กลาง" ที่สุดในเครือข่าย เพราะเป็นตำแหน่งที่ส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไปให้กับสมาชิก ส่วนแฟนคลับที่จัดตั้งขึ้นโดยแฟนเพลงอย่างเป็นทางการนั้น พบว่า "ผู้จัดตั้งแฟนคลับ" เป็น "ตำแหน่งศูนย์กลาง" ซึ่งสมาชิกจะต้องเข้าไปหาตำแหน่งศูนย์กลางเอง โดยสมาชิกมักจะนำข่าวสารนั้นส่งต่อไปให้เพื่อนสมาชิกด้วยกันอีกทอดหนึ่ง ซึ่งถือเป็นการติดต่อสื่อสารในรูปแบบตาข่าย เมื่อเครือข่ายมีขนาดใหญ่สมาชิกแฟนคลับมักจะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ เพียงไม่กี่คนเท่านั้น โดยจะปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่ความเหมือนกับตัวเองมากที่สุด แต่ในกรณีที่สมาชิกมีนิสัยบางอย่างไม่เหมือนกับกลุ่มเพื่อน สมาชิกเหล่านั้นก็จะทำการปรับเปลี่ยนนิสัยให้เหมือนหรือเข้ากับเพื่อนได้

จากงานวิจัยชิ้นนี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องแฟนคลับในวงการเพลงไทยสากล เนื่องจากผลจากงานวิจัยชิ้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยพบว่า การรวมตัวกันของกลุ่มแฟนคลับกลุ่มนี้นั้น มีลักษณะที่เป็นรูปธรรม และมีการรวมกลุ่มกันอย่างชัดเจน รวมถึงที่มาของแฟนคลับยังมีความหลากหลาย เป็นข้อสังเกตให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของแฟนคลับของศิลปินเพลงไทยสากลต่อไป

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของสุปรีดา ช่อลำไย (2549) ที่ศึกษาเรื่อง "เครือข่ายการสื่อสารและการดำรงอยู่ของแฟนคลับธงไชย แมคอินไตย์" ที่มีการแบ่งแฟนคลับออกเป็น 3 กลุ่มตามเกณฑ์ "ระยะเวลาในการเข้าสู่การเป็นแฟนคลับ" คือ 1. สมาชิกแฟนคลับที่ก้าวเข้ามาสู่การเป็นแฟนคลับตั้งแต่ธงไชย แมคอินไตย์เป็นนักแสดง 2. สมาชิกแฟนคลับที่ก้าวเข้าสู่การเป็นแฟนคลับตั้งแต่ธงไชย แมคอินไตย์เป็นนักร้อง และ 3. สมาชิกแฟนคลับที่ก้าวเข้าสู่การเป็นแฟนคลับตามสมาชิกในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะและพฤติกรรมสื่อสารของแฟนคลับมีการสื่อสารที่หลากหลายผ่านทางช่องทางต่างๆ ทั้งสื่อกิจกรรม สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล เพื่อสานสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในเครือข่าย ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เครือข่ายมีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา จึงทำให้เครือข่ายแฟนคลับมีเสถียรภาพและดำรงอยู่ได้

ยาวนาน นอกจากนี้ ยังพบว่าบทบาทหน้าที่ของแฟนคลับยังแบ่งได้เป็น 1. บทบาทหน้าที่ต่อศิลปิน โดยการช่วยในการดำรงชื่อเสียงของศิลปิน ด้วยการเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารในการให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับศิลปิน ช่วยปกป้องศิลปินเวลาที่มิใช่เวลาที่มีข่าวไม่ดี 2. บทบาทหน้าที่ต่อกลุ่มแฟนคลับ คือ ช่วยสานสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์เส้นใหม่ๆ อยู่เสมอด้วยการสื่อสารผ่านทางเว็บไซต์ และ 3. บทบาทหน้าที่ต่อสังคม ถือเป็น การเปิดพื้นที่การสื่อสารเพิ่มขึ้นในสังคมและช่วยสานความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

จากคำกล่าวที่ว่า กระบวนการการรับสารแบบรวมกลุ่มนั้น เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความมั่นใจ ว่าสมาชิกในกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพราะพื้นที่ในการรวมกลุ่มนั้น เป็นพื้นที่ที่ดึงดูดคนมารวมตัวกัน เกิดความรู้สึกถึงพลังของตนเอง เกิดความนับถือตนเอง และนับถือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของตนเอง ของนิธิ เอียวศรีวงศ์ รวมถึงแนวคิดเรื่องปัจเจกบุคคลในยุคไร้อารมณ์ (Post emotional society) ที่หันมาผูกพันและยึดมั่นกับ role model ที่ตนเองชื่นชอบ โดยเฉพาะดารานักร้อง ของธีรยุทธ บุญมี เมื่อเรานำแนวคิดดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยจากงานของสุปรีดา จะพบว่าแนวคิดดังกล่าว มีความเป็นจริงในสังคมไทย นั่นคือ แฟนคลับของธงไชย แมคอินไตย์ ได้ใช้พื้นที่แฟนคลับเป็นพื้นที่ในการรวมตัวกันเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เป็นพื้นที่ที่พวกเขาสามารถแสดงออก, มีส่วนร่วม, พบเจอคนที่มีความชอบเหมือนกัน อันนำมาสู่ความรู้สึกถึงพลังที่ตัวเองรู้สึกว่าคุณค่าได้ รู้สึกถึงการมีตัวตนของตัวเอง รู้สึกถึงการยอมรับตัวเอง (จากการที่มีผู้อื่นมายอมรับเรา) นอกจากนี้ ธงไชย แมคอินไตย์ ยังเป็น role model ที่พวกเขายึดมั่น เปรียบเสมือนเป็นจุดรวมหรือศูนย์กลางของแฟนคลับในฐานะ "ศาสดา" ของศาสนาในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางธรรมในอดีต

จากงานวิจัยชิ้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสงสัย และตั้งคำถามถึงแฟนคลับของศิลปินเพลงไทยสากลกลุ่มอื่นๆ ว่าจะมีการรวมตัวกันที่เข้มแข็ง และมีการดำรงรักษากลุ่มไว้ได้เช่นนี้หรือไม่ โดยที่มีกระบวนการสื่อสารเป็นตัวกลางสำคัญที่เชื่อมโยงให้กลุ่มดำเนินการได้ยาวนาน ผู้วิจัยจึงใช้งานวิจัยชิ้นนี้เป็นต้นแบบและจะทำการศึกษาต่อยอด ไปสู่กลุ่มแฟนคลับศิลปินเพลงไทยสากลกลุ่มอื่นๆ ที่ตัวศิลปินนั้นมีความแตกต่างจาก ธงไชย แมคอินไตย์ (แตกต่างในแง่แนวเพลง รูปแบบเพลง สไตล์ของนักดนตรี รวมถึงการสังกัดค่ายเพลง) ว่าจะส่งผลใดๆ หรือทำให้กลุ่มแฟนคลับนั้นมีรูปแบบการสื่อสารที่แตกต่างจากงานวิจัยชิ้นดังกล่าวหรือไม่

นอกจากนี้ แนวคิดเรื่อง กระบวนการรับสารแบบรวมกลุ่มของนิธิ เอียวศรีวงศ์ และแนวคิดเรื่องปัจเจกบุคคลในยุคไร้อารมณ์ (Post emotional society) ที่ยึดมั่นกับ role model ของ

ธีรยุทธ บุญมีนั้น นำมาสู่คำถามของผู้วิจัยที่ว่า ในส่วนของศิลปินวงโมเดิร์นด็อกนั้น ได้สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางโลกขึ้นมาด้วยหรือไม่ และแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก ให้นิยามความหมายของวงโมเดิร์นด็อกเปรียบประหนึ่ง “ศาสดา” ของศาสนาเหมือนแฟนคลับของธงไชย แมคอินไตย์หรือไม่ ซึ่งหากมองจากลักษณะวงแล้ว ผู้วิจัยคิดว่าแฟนคลับอาจจะมองไปที่ส่วนอื่นๆ เช่น แนวเพลงของวง ว่าเป็นจุดรวมของแฟนคลับ เปรียบประดุจ “หลักธรรมคำสอน” ของศาสนา สิ่งนี้เป็นข้อสังเกตที่น่าค้นหาความหมาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการรวมกลุ่มกันของแฟนคลับในสภาพสังคมปัจจุบัน

อย่างไรก็ดีงานวิจัยทั้งสองงานที่ได้กล่าวมา ทำให้เกิดมุมมองใหม่ในการมอง “แฟนคลับ” จากเดิมที่สังคมปัจจุบันและสื่อมวลชนมองภาพของ “แฟนคลับ” ในแง่ลบ แต่จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้ทราบว่า “แฟนคลับ” นั้นเป็นกลุ่มคนที่ชื่นชอบคนๆ หนึ่ง โดยไม่ได้หวังผลตอบแทน เป็นคนที่รักและหวังดี มีความศรัทธาในตัวศิลปิน คอยติดตามผลงานอยู่เบื้องหลังความสำเร็จ และยกให้เขาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต การรวมตัวกันของแฟนคลับนั้น เพื่อแสดงออกถึงความมั่นใจ และเพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวสารที่หลากหลายมากขึ้น โดยมีศิลปินที่ชื่นชอบเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การเป็นแฟนคลับ เป็นการสร้างความมั่นคงทางจิตใจทางหนึ่ง ด้วยการสร้างพิธีกรรมใหม่ผ่านพื้นที่ของแฟนคลับ และมีศิลปินเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (สุปรिता ช่อลำไย, 2549)

จากงานวิจัยดังกล่าว ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทของการสื่อสารอันเป็นตัวประสานที่สำคัญที่ทำให้การสร้างเครือข่าย และการธำรงรักษาเครือข่ายดำเนินต่อไปได้ยาวนาน

วงการเพลงไทยสากล ปีพ.ศ. 2503 – 2538

สำหรับวงการเพลงไทยสากลนั้น มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องมานาน นับตั้งแต่การได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา อิทธิพลของ The Beatles, The Shadow หรือแม้กระทั่งจาก Elvis Presley ได้เข้ามาแพร่หลายในเมืองไทย ทำให้วัยรุ่นกลุ่มหนึ่งเกิดความตื่นตัวไปกับผลงานเพลงของนักร้องเหล่านั้น แต่อย่างไรก็ดี ในยุคสมัยดังกล่าว เพลงไทยสากลประเภท “ลูกกรุง” และ “ลูกทุ่ง” นั้น ก็ยังเป็นที่ยอมรับอยู่อย่างมาก

พัฒนาการของเพลงไทยสากลได้เปลี่ยนแปลงไปตามลำดับเวลา และเข้ากับยุคสมัย รวมถึงบริบทของสังคม เช่น ในช่วงปี พ.ศ. 2510-2519 เพลงเพื่อชีวิตนั้นได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นไปตามบริบททางการเมืองของประเทศในยุคสมัยนั้น

จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2522 วงดนตรีแกรนด์เอ็กซ์ ได้นำเพลงลูกทุ่งมาทำเป็นเพลงจังหวะ ดิสโก้ในชุด "ลูกทุ่งดิสโก้" และประสบความสำเร็จอย่างสูง รวมถึงสามารถปลุกตลาดเพลงไทย สากลให้ตื่นตัวขึ้นมาได้อีกครั้ง โดยถือเป็นเพลงไทยสากลที่มียอดจำหน่ายสูงเป็นแสนม้วนเป็น รายแรก (ธิดานต์ ศรีนารา, 2548) อันนำมาสู่การแข่งขันกันอย่างมากมายยิ่งขึ้นเรื่อยๆ มีเพลงไทย สากลที่ถูกผลิตขึ้นมามาก รวมถึงเป็นการผลิตที่คำนึงถึงคุณภาพทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหา

ฉะนั้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา เพลงไทยสากลจึงกลายมาเป็น "สินค้า" ที่บรรดา ผู้ประกอบการต่างมุ่งแข่งขันกันผลิตและสร้างสรรค์กันออกมา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการค้า เมื่อใดก็ตามที่บริษัทหนึ่งได้เสนอผลงานเพลงในแนวที่แตกต่างไปจากตลาด และได้รับความนิยม จากผู้ฟัง บริษัทเพลงอื่นๆ ก็จะหันมาผลิตและสร้างสรรค์ผลงานเพลงในแนวเดียวกัน เช่น อัลบั้มเพลงคู่ชุด "รวมดาว" ของค่ายอาร์เอส ชาวด์ (ชื่อเดิมของค่ายอาร์เอส โปรโมชัน) ที่ได้รับการ ตอรับจากผู้ฟังเป็นอย่างมาก จนกระทั่งค่ายออนป้าต้องออกอัลบั้มเพลงคู่ชุด "เพลงรักคู่โลก" มาแข่งขัน ซึ่งจากการแข่งขันนี้ ทำให้ผลงานเพลงที่ออกมา ถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนาคุณภาพที่มากขึ้นแต่ทว่าเนื้อหาและทำนองดนตรีกลับมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน จนบางครั้งผู้ฟังไม่สามารถแยก ออกได้ว่าเป็นเพลงของนักร้องคนใด

ในยุคสมัยต่อมา คือ ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2531 เพลงไทยสากลแนวเก่า ได้รับความนิยม อีกครั้ง มีการนำเพลงเก่ากลับมาทำใหม่ ซึ่งในขณะเดียวกัน งานเพลงในแนวป๊อปรีด ก็เริ่มได้รับความนิยมควบคู่กันไป วงการเพลงไทยสากลได้รับความสนใจจากผู้ฟังจำนวนมาก ซึ่งทำให้เกิด การโยกย้ายกันระหว่างสาขาอาชีพ เช่น บุคคลจากวงการภาพยนตร์, วงการนางแบบนายแบบ ก้าวเข้ามาสู่วงการเพลงไทยสากลมากขึ้น เช่น อำพล ลำพูน, พงษ์พัฒน์ วชิรบรรจง, ฉัตรชัย เปล่งพานิช, สินจัย หงษ์ไทย เป็นต้น (ศมกมล ลิ้มพิชัย, 2536)

ในช่วงปี พ.ศ. 2534-2538 วงการเพลงไทยสากลได้มีการผลิตนักร้องเพื่อแข่งขันกันของ ค่ายเพลงใหญ่ๆ เช่น บริษัทแกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์, บริษัทอาร์เอส โปรโมชัน และบริษัทคีตา เอ็นเตอร์เทนเมนท์ โดยมุ่งเน้นไปที่จุดขายคือ ตัวนักร้อง ที่จำเป็นจะต้องมีบุคลิกอันโดดเด่น เป็น ตัวแทนของวัยรุ่น หรือหากเป็นคนมีชื่อเสียง (Celebrity) มาก่อน ก็มักจะเป็นที่นิยมชมชอบ

(Popular) และได้รับความสนใจมากขึ้น ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญ ที่มาช่วยเสริมกับการร้องเพลง น้ำเสียง และลีลาการร้องเพลง ซึ่งหากศิลปินเพลงคนใดมีคุณสมบัติต่างๆ เหล่านี้ในตัวสูง ก็จะได้รับคามนิยมจากประชาชน ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จสุดยอดที่ศิลปินจะได้รับ (พัชริดา วัฒนา, 2536)

ดังนั้นในช่วงเวลาดังกล่าว จึงถือเป็นยุคทองของบอยแบนด์, เกิร์ลกรุ๊ป และศิลปินที่ผันตัวเองมาจากการเป็นดารานักแสดง เช่น ศิลปินต่างๆ จากค่ายอาร์เอส โปรโมชัน (เต๋า สมชาย เข็มกลัด, นิก สุทธิดา, ลิฟต์กับบอย, บอยสเก๊าท์) ศิลปินต่างๆ จากแกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ (ไมโคร, ใหม่ เจริญปุระ, เพ็ญพักตร์ ศิริกุล) เป็นต้น

แต่ในช่วงเวลาต่อมา คนเริ่มเกิดความเบื่อหน่ายในเพลงป๊อปวัยรุ่น อันเนื่องมาจากเหตุผลที่ในช่วงเวลาที่ผ่านมา มีแต่นักร้องวัยรุ่นมากมาย ซึ่งนักร้องที่มีชื่อเสียงโด่งดังก็มักจะเป็นดารานักแสดงที่มีรูปร่างหน้าตาดี และได้รับความนิยมจากกลุ่มแฟนเพลงเป็นอย่างมาก จึงทำให้มักจะมีการเปิดการแสดงคอนเสิร์ตอยู่เป็นประจำ และการแสดงคอนเสิร์ตในหลายๆ ครั้งที่ผู้ชมรู้ว่านักร้องที่ตนชื่นชอบนั้น “ลิปซิงค์” (คือ การขยับปากตามเทปที่เปิด ไม่ได้ร้องออกมาจากความสามารถจริงๆ ในขณะที่มีการแสดงคอนเสิร์ต) ซึ่งพอบ่อยครั้งมากขึ้น ทำให้ผู้ชมรู้สึกผิดหวัง และเสื่อมความนิยมในตัวนักร้องที่ตนชื่นชอบลงไป ซึ่งกรณีลิปซิงค์นี้เอง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมผู้ฟังต้องการหาสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม ทำให้เกิดแนวเพลงทางเลือกใหม่ และเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมอย่างล้นหลามจากวัยรุ่น โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร (วัลลภา อัญชลีสังกา, 2548)

การถือกำเนิดของวงดนตรีทางเลือก และวงโมเดิร์นด็อก

คุณวาสนา วีระชาติพลี หรือดีเจป้าแก้ว ดีเจชื่อดังในช่วงปีพ.ศ. 2537 ได้เดินทางกลับมาจากประเทศอังกฤษ และจัดรายการ Radio Active ที่คลื่น FM 94.0 โดยเริ่มรายการตั้งแต่ 18.00 น. ถึง 24.00 น. ลักษณะของเพลงที่เปิดจะเป็นเพลงในแนวแปลกใหม่ ในรูปแบบเพลงร็อคของฝั่งอังกฤษสลับกับฝั่งอเมริกา ซึ่งทางซีกโลกดังกล่าว กำลังเป็นยุคแรกเริ่มของดนตรีอัลเทอร์เนทีฟ (Alternative) หรือดนตรีทางเลือกที่เกิดขึ้นไปกับประเทศไทย ณ ช่วงเวลานั้นพอดี และวงดนตรีที่ถูกจัดว่าเป็นดนตรีอัลเทอร์เนทีฟในขณะนั้น ได้แก่ Manics street preacher, Suede, Blur, Shed 7, Radiohead, Green day, Nirvana

สาเหตุที่ก่อให้เกิดยุคอัลเทอร์เนทีฟ หรือดนตรีทางเลือกใหม่นั้น มาจากวงการเพลงในยุคต้น 90 ไม่มีอะไรน่าสนใจอีกต่อไปแล้ว วงการเพลงจึงหันกลับไปหาแนวเพลงแปลกใหม่จากแวดวงอินดี้ ที่ทำดนตรีออกมาแบบไม่สนใจคนฟังและธุรกิจ คำว่า "Alternative Music" จึงถูกกำหนดมาด้วยเหตุนี้ เพราะเป็นทางเลือกใหม่ในการฟังเพลงที่ไม่ซ้ำซาก เหมือนบัลลาดร็อกหรือเมนสตรีมร็อกก่อนหน้านี้ รวมทั้งวิถีชีวิตของศิลปินอินดี้ที่มาพร้อมกับการแต่งตัว การแสดง และแนวเพลงที่นำเสนออันมีความหลากหลาย

จากสาเหตุที่ได้กล่าวมาข้างต้น ประกอบกับการมีจิตวิทยาในการนำเสนอว่าทำอย่างไรจึงจะเปลี่ยนแปลงความคิดของคนให้หันมาฟังเพลง จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ดีเจอาสาเลือกนำเข้าเพลงอัลเทอร์เนทีฟมาเสนอที่คลื่น FM 94.0 Radio Active นี่คือ กระแสที่นำร่องมาจากต่างประเทศ โดยพื้นฐานคนไทยชอบแนวเพลงร็อกและบัลลาด จึงทำให้นดนตรีอัลเทอร์เนทีฟที่เข้าประเทศไทยส่วนใหญ่กลายเป็นเพลงร็อก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระแสความแรงของวง Nirvana จากประเทศอเมริกาที่ถาโถมเข้ามาอีก ทำให้กระแสเพลงอินดี้ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยขณะนั้น จะเป็นวงร็อกประมาณ 90 เปอร์เซนต์ คลื่นเพลงร็อกต่างๆ เริ่มทยอยเกิดขึ้น เช่น Pirate Rock นอกจากนี้ ยังมีหนังสือ General Terrorist หรือเรียกสั้นๆ ว่า "GT" ที่มีคุณนรเศรษฐ หมดคง เป็นผู้ก่อตั้ง เกิดขึ้นมารองรับในปี พ.ศ. 2537 ฉบับแรกคือเดือนกุมภาพันธ์ (จิตติมา ธารารัตนกุล, 2548)

นิตยสารบันเทิงคดีของมาโนช พุฒตาล คืออีกสื่อหนึ่งที่มีส่วนร่วมผลักดันดนตรีทางเลือกใหม่ ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ด้วยคอลัมน์ "College Artists" ที่มีบทสัมภาษณ์นักเรียนนักศึกษาที่ใช้เวลาว่างนอกเหนือจากการเรียนมารวมตัวกันเพื่อเล่นดนตรี และ "College Artists" กลุ่มแรกที่ได้รับเกียรติให้ประเดิมในคอลัมน์นี้ (นิตยสารบันเทิงคดี ฉบับ ความตาย ปีศาจ และฆาตกรรม เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2537) ก็คือ วงดนตรีที่ได้รับการยกย่องว่ามีส่วนช่วย "จุดปะทุ" ให้กระแสดนตรีอัลเทอร์เนทีฟเฟื่องฟูในประเทศไทยในเวลาต่อมา นั่นคือ วงโมเดิร์นด็อก (Modern Dog) นั่นเอง (Music Express, กรกฎาคม 2550)

วงโมเดิร์นด็อกเป็นวงดนตรีแนว โมเดิร์นร็อก สมาชิกของวงประกอบไปด้วย คุณธนชัย อุชชิน, คุณสมศักดิ์ บุญยะรัตเวช, คุณปวิณ สุวรรณชีพ และ คุณเมธี น้อยจินดา นิสิตคณะครุศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วงดนตรีวงนี้มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ถือเป็นวงแรกๆ ที่เป็นผู้บุกเบิกและเปลี่ยนโฉมหน้าวงการเพลงไทยด้วยแนวเพลงแปลกใหม่แตกต่างจากเพลงที่นิยมกันในสมัยนั้น รวมถึงคุณสมบัติของนักร้อง

นักดนตรีของวงที่ไม่จำเป็นต้องมีรูปร่างหน้าตาที่ดี นอกจากนี้ เนื้อหาของเพลงยังเป็นเนื้อเรื่องที่ให้แง่คิด มีการเปรียบเทียบสะท้อนสังคม และยังเป็นเนื้อหาที่น่าเสนอเรื่องราวอื่นๆ นอกเหนือไปจากเรื่องความรักด้วย

โมเดิร์นด็อกรวมวงกันขณะที่ยังเป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 เพื่อประกวดดนตรีรายการ Coke Music Awards ในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการประกวดดนตรีสำหรับนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศ กติกาคือ สมาชิกในวงจะต้องอยู่มหาวิทยาลัยเดียวกัน ประกวดหาผู้ชนะของแต่ละมหาวิทยาลัย เพื่อไปแข่งชิงชนะเลิศระดับประเทศ ส่วนสาเหตุที่โมเดิร์นด็อกเข้าร่วมประกวดดนตรีในครั้งนี้ เกิดขึ้นหลังจากการได้ชมการประกวดในปีก่อนๆ แล้วพบว่า การประกวดดนตรีในประเทศไทย มักจะมีรูปแบบของวงที่ประกวดชัดเจน กล่าวคือ มีเครื่องดนตรีครบทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องประกอบจังหวะ หรือเครื่องเป่า และมักเล่นเพลงในแนว Fusion Jazz เพราะเป็นการแสดงให้เห็นถึงทักษะความสามารถ (Skill) ของนักดนตรี มีการแต่งกายที่เหมือนกัน (ตัดมาจากร้านเดียวกัน แต่ต่างสีกัน) แต่ทางวง โมเดิร์นด็อกกลับอยากจะทำสิ่งที่แตกต่างกันออกไป โดยที่ในการประกวดครั้งนี้พวกเขาไม่มี จุดหมายเพื่อจะชนะการประกวด หากแต่อยากลองนำเสนออีกความคิดหนึ่งที่ต่างออกไป โดยพวกเขาเลือกที่จะเล่นเพลงร็อกในการประกวดและในท้ายที่สุดพวกเขาก็ชนะการประกวดในปีนั้น และได้รับการกล่าวขวัญถึงการแสดงสดที่น่าตื่นตาตื่นใจเป็นอันมาก

จากความสำเร็จที่ทางวงได้รับ ทำให้เกิดเป็นความตั้งใจที่จะจริงจังกับการทำงานเพลงมากขึ้น พวกเขาได้เช่าห้องว่างที่มหาวิทยาลัย เป็นสถานที่ฝึกซ้อมประจำ และในที่สุดได้นำความคิดนี้เข้าไปเสนอกับสุกี้ กมล สุโกศล แคลปป์ ซึ่งเป็นโปรดิวเซอร์ให้วง TKO รวมถึงเป็นเจ้าของโปรดักชั่นเฮาส์แห่งหนึ่ง จนกระทั่งได้ทำงานเพลงออกมา และในที่สุดวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2537 โมเดิร์นด็อกได้กลายเป็นศิลปินกลุ่มแรกของค่ายเบเกอรี่มิวสิค กับอัลบั้มชุดแรก คืออัลบั้ม "Modern Dog" ที่ส่งเพลง "บุษบา" เป็นเพลงเปิดตัว ตามมาด้วยเพลง "...ก่อน" จากผลงานการเขียนเนื้อเพลงของศิลปินอินดี้หัวขบถ คือ "ปฐุมพร ปฐุมพร" ซึ่งเคยร่วมงานกับสุกี้มาก่อนในอัลบั้มของ TKO ซึ่งเพลงนี้ได้สร้างมิติใหม่ด้วยการติดชาร์ตคลื่นวิทยุยาวนานถึง 1 ปีเต็ม รวมทั้งอีกหลายเพลงซึ่งเป็นฟันเฟืองแห่งการเปลี่ยนแปลงของวงการเพลงไทยที่สำคัญในช่วงนั้น

อัลบั้ม Modern Dog จึงกลายเป็นความสำเร็จแบบมโหฬารที่ฉีกชนบทวงการตลาดในช่วงเวลาาก่อนหน้านั้นทิ้งไปจนหมด นั่นคือ ไม่มีสมาชิกคนใดของโมเดิร์นด็อกที่มีหน้าตาหรือบุคลิกอยู่ในข่ายของศิลปินไอดอล เพลงของพวกเขาไม่ใช่ดนตรีสูตรสำเร็จที่กระแสนพึงในวงกว้างกำลัง

ให้ความสนใจ และที่สำคัญที่สุด พวกเขาเป็นเพียงศิลปินใหม่แกะกล่อง และค่ายเบเกอร์รีมิวสิกก็ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำค่ายเพลงมาก่อน (375°F, มีนาคม 2547)

“มันเปลี่ยนแปลงวงการดนตรีพอสมควร คือ สมัยนั้นการทำเพลงมันจะเป็นอีกแบบหนึ่ง จนพอ Modern Dog ที่เป็นนักศึกษาที่ผ่านการประกวดมา ก็ทำให้คนรู้สึกว่า ถ้าเรามีฝีมือ ชอบดนตรี ก็ไม่ยากที่ทำเพลงได้” (อรรธีย์ จุฬารัตน์, Music Express, กรกฎาคม 2550) จากความสำเร็จอันท่วมท้นของวงโมเดิร์นด็อก ก่อให้เกิดอิทธิพลต่อศิลปินหน้าใหม่ ๆ จำนวนมาก ในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2538 – 2540 มีการตั้งค่ายเพลงอินดี้มากถึง 89 ค่าย (375°F, มีนาคม 2547) ซึ่งถือเป็นยุคทองของเพลงอินดี้อย่างแท้จริง (ฐิติมา ธารารัตนกุล, 2548)

นอกจากการได้รับความนิยมอย่างมาก วงโมเดิร์นด็อกยังได้รับรางวัลที่การันตีความสามารถจากเวทีสีสันอะวอร์ด ครั้งที่ 7 ประจำปี พ.ศ. 2537 ในสาขาศิลปินกลุ่มยอดเยี่ยม จากความสำเร็จดังกล่าว นอกจากนำชื่อเสียงมาสู่ทางวงแล้ว ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้รับสาร ที่จากเดิมมีฐานะเป็นเพียงผู้ฟัง ก็เกิดเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้พวกเขาสนใจการเล่นดนตรีมากขึ้น

“ครั้งแรกที่ได้ฟังเพลงของ Modern Dog รู้สึกอย่างเดียวเลยว่า แปลกหู สำหรับผม ทั้งดนตรีและเนื้อเพลงทำให้ผลต้องฟังแล้วฟังอีก ฟังแล้วฟังอีก และเป็นจุดแรกเริ่มที่ทำให้สนใจการเล่นดนตรี การร้องเพลง จนเลยเถิดไปรั่วอยู่ในห้องซ้อมระยะหนึ่ง จนกระทั่งมีวงดนตรีเป็นของตัวเอง” (ธวัชพนธ์ วงศ์บุญศิริ¹, 375°F, มีนาคม 2547)

ความสำเร็จของวงโมเดิร์นด็อก ดำเนินต่อเนื่องมายาวนานจนถึงปัจจุบัน โดยมีผลงานที่ออกวางจำหน่ายทั้งหมด 4 อัลบั้มเต็ม (อัลบั้มโมเดิร์นด็อก พ.ศ. 2537, อัลบั้มคาเฟ่ พ.ศ. 2540, อัลบั้ม Love me love my life พ.ศ. 2544 และอัลบั้มแดดส่อง พ.ศ. 2547) 5 ซิงเกิ้ล (...ก่อน

¹ ธวัชพนธ์ วงศ์บุญศิริ จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร และเริ่มทำดนตรีได้ทันทีแต่ไม่ประสบความสำเร็จนัก จึงผันตัวเองไปทำงานเป็นพนักงานห้องอัดเสียงที่ aratis ทำได้นานหนึ่งปีครึ่งจึงตัดสินใจออกเพื่อเตรียมตัวไปค้าขายที่จังหวัดภูเก็ต แต่ด้วยความบังเอิญจึงได้มาร่วมทำงานเพลงกับบอ-ต่อพงษ์ จันทบุปผา ในนามวง scrubb อัลบั้ม a day record จากนั้นติดต่อกับขอเล่นแสดงสดในงาน Fat Festival ครั้งที่สอง และบ๊มแผ่นวางขาย ขณะเดียวกันก็ฝากผลงานบางส่วนไว้ให้กับ ยุทธนา บุญอ้อม ในเวลาต่อมา แผ่นที่ถูกฝากไว้ได้ถูกนำมาเปิดออกอากาศทางคลื่นวิทยุ 104.5 Fat Radio และถูกส่งต่อไปยังค่ายเพลงน้องใหม่ ค่าย Black Sheep ส่งผลให้ Scrubb ได้ออกผลงานจริงเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2546 โดยเป็นผลงานอัลบั้มรวม และมีอัลบั้มเต็มชุดแรกในปีเดียวกัน อัลบั้มชุดที่สองในปี 2548 และอัลบั้มปัจจุบันในปี 2550

Collector's Edition พ.ศ. 2537, รูปไม่หล่อ พ.ศ. 2540, เวตาล พ.ศ. 2544, สิ่งที่ไม่เคยบอก พ.ศ. 2544 และ animal พ.ศ. 2545), 2 อัลบั้มบันทึกการแสดงสด (The very common of Moderndogdocumentary พ.ศ. 2546, Wake up at ten พ.ศ. 2549), 1 วีซีดี/ดีวีดีกิ่งสารคดีบันทึกการแสดงสด (The very common of Moderndogdocumentary พ.ศ.2546 และ พ.ศ. 2547), และ 1 อัลบั้มรวมซิงเกิ้ล (Love me love my light พ.ศ. 2545)

อย่างไรก็ตาม เราไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าความสำเร็จที่ยาวนานของวงโมเดิร์นด็อกนั้น มาจากปัจจัยเพียงปัจจัยไม่กี่ปัจจัย และปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง อันเป็นส่วนประกอบที่ช่วยสนับสนุนให้วงโมเดิร์นด็อกยังเป็นวงที่ได้รับความนิยมอย่างมากถึงปัจจุบัน นั่นคือ ปัจจัยจากการสนับสนุนของกลุ่มผู้รับสารที่เป็นแฟนคลับของวง

แรงสนับสนุนจากแฟนคลับที่เหนียวแน่นเหล่านี้ ไม่ได้มีการเปลี่ยนใจไปตามกระแสของนักร้องหน้าใหม่ นอกจากนี้ กลุ่มแฟนคลับดังกล่าว ยังได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร รวมถึงช่องทางการสื่อสารและการรวมกลุ่ม ไปตามยุคตามสมัยให้เข้ากับเทคโนโลยีที่พัฒนาไปด้วย

เนื่องจากเหตุปัจจัยดังที่ได้กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยตั้งความสงสัยว่า แล้วโฉมหน้าของแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อกนั้นเป็นอย่างไร ผู้วิจัยจึงได้ทำการเข้าไปค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์ www.moderndog.biz/webboard และ เว็บไซต์ http://www.geocities.com/md_unoff โดยผู้วิจัยได้ทำการติดต่อไปยังเจ้าของเว็บไซต์ http://www.geocities.com/md_unoff เพื่อสอบถามถึงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก พบว่า สมาชิกแฟนคลับของวงนี้มีทุกเพศ ซึ่งค่อนข้างตรงกันข้ามกับความเข้าใจของผู้วิจัย ที่เข้าใจว่าน่าจะมีสมาชิกเพศชายเป็นส่วนใหญ่ ในเรื่องช่วงอายุของสมาชิกแฟนคลับนั้น มีตั้งแต่ช่วงวัยที่ยังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ไปจนถึงกลุ่มวัยทำงานตอนต้น (อายุ 25-30 ปีโดยประมาณ) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสเข้าไปทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม โดยที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในคอนเสิร์ตของวงโมเดิร์นด็อก ซึ่งเป็นคอนเสิร์ตที่ทางบริษัทบีเอ็มดับเบิลยูได้ทำการเปิดตัวสินค้าใหม่ และได้ให้วงโมเดิร์นด็อกไปร่วมแสดงคอนเสิร์ตเพื่อขอบคุณลูกค้าของบริษัท คอนเสิร์ตครั้งนี้จัดขึ้นเมื่อวันศุกร์ที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 ผู้วิจัยได้เตรียมตัวก่อนถึงวันแสดงด้วยการเข้าไปแนะนำตัวกับสมาชิกแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก ผ่านทางเว็บไซต์ และได้นัดแนะเวลา กัน เพื่อที่จะได้ขอเข้าไปทำการสังเกตและเข้าชมคอนเสิร์ตพร้อมกัน ผู้วิจัยได้ทำการเข้าไปสังเกตตัวกลุ่มแฟนคลับ และสังเกตผู้ชมคนอื่นๆ โดยรอบบริเวณงานจนจบคอนเสิร์ต ผู้วิจัยพบว่า ในช่วง

เวลาที่มีการแสดงคอนเสิร์ต จะมีการแบ่งพื้นที่การดูคอนเสิร์ตออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ยืนดู ซึ่งจะอยู่บริเวณด้านหน้าเวที และส่วนที่มีที่นั่งดูซึ่งจะเป็นพื้นที่ที่มีเก้าอี้ และนั่งถัดออกจากบริเวณหน้าเวที ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มคนที่ยืนอยู่บริเวณหน้าเวทีนั้น มีพฤติกรรมที่กล่าวได้ว่าเป็นพฤติกรรมของ "แฟน" คือ มีการส่งเสียงกรี๊ด มีการร้อง, เต้น และตบมือตามนักร้อง มีการตะโกนขอเพลง และเมื่อคอนเสิร์ตเล่นจบ กลุ่มคนกลุ่มนี้ ได้เข้าไปขอลายเซ็นและขอถ่ายรูปกับศิลปินวงโมเดิร์นด็อก โดยมีสื่อวัตถุ เช่น โปสเตอร์ หรือ ให้ทางสมาชิกวงโมเดิร์นด็อกเซ็นต์ที่ขอบนเสื้อที่ตัวเองสวมใส่อยู่ แต่ในสวนบริเวณที่เป็นที่นั่งนั้น ผู้ชมจะนั่งดูอยู่เฉยๆ ไม่ได้โบกมือหรือตบมือตามจังหวะที่นักร้องให้สัญญาณ นอกจากนี้จากการสังเกตและการคาดคะเนด้วยตา ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มแฟนคลับนั้นมีทั้งชายและหญิงในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน (โดยจะมีกลุ่มสมาชิกแฟนคลับที่เป็นเพศชายเยอะกว่าไม่มากนัก) และช่วงอายุมีตั้งแต่วัยรุ่นจนถึงวัยทำงานตอนต้น ตรงตามที่ได้ทำการสอบถามเบื้องต้นจากเจ้าของเว็บไซต์ http://www.geocities.com/md_unoff ผู้วิจัยจึงได้นำการสังเกตครั้งนี้ เป็นจุดเริ่มต้น เพื่อค้นหาว่า แฟนคลับวงโมเดิร์นด็อกนั้น มีลักษณะทางประชากรเป็นเช่นไร คุณลักษณะด้านอื่นๆ เป็นเช่นไร รวมถึงพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างแฟนคลับด้วยกันเอง และแฟนคลับกับศิลปินเป็นเช่นไร

จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นที่มาถึงความสนใจ ที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษาด้านบทบาทของการสื่อสารของแฟนคลับวงร็อคแนวหน้าอย่างวงโมเดิร์นด็อก ที่ก้าวผ่านยุคสมัยแห่งความเป็นอินดี้ และสามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน โดยที่งานวิจัยชิ้นนี้จะเน้นศึกษาและพิจารณาถึงมิติของแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก ที่มีการรวมกลุ่มกัน มีการสร้างเครือข่ายจนเกิดความยั่งยืนของแฟนคลับ และศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้กลุ่มแฟนคลับนี้ยังคงอยู่ได้อย่างยาวนาน โดยที่อาศัยการสื่อสารเป็นตัวกลางสำคัญ ช่วยในกระบวนการก่อตัว การทำหน้าที่ และการธำรงเครือข่ายแฟนคลับให้ยั่งยืน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีข้อสังเกตที่ว่า การสื่อสารนั้นทำหน้าที่สำคัญในการเป็นตัวกลางประสานให้การรวมกลุ่มยังดำเนินต่อไปได้ ซึ่งตามปกติแล้ว การรวมกลุ่มกันของมนุษย์นั้น เกิดจากการรวมตัวกันเพื่อ "ผลประโยชน์ร่วม" ของกลุ่ม ซึ่งเป็นรูปแบบการรวมกลุ่มที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เมื่อมนุษย์เริ่มรวมกลุ่มกันเพื่อตั้งรกราก หรือรวมตัวกันเพื่อการอยู่รอด จนกระทั่งปัจจุบันรูปแบบการรวมกลุ่มผลประโยชน์ก็ยังมีให้เห็นอยู่ทั่วไป เช่น การรวมกลุ่มของสหกรณ์การเกษตร การรวมกลุ่มของกลุ่มแม่บ้าน การรวมกลุ่มทางการเมือง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มของแฟนคลับนี้ เป็นการรวมกลุ่มที่แตกต่างออกไป เพราะการรวมกลุ่มในลักษณะนี้ วัตถุประสงค์ไม่ได้อยู่ที่ผลประโยชน์ทางวัตถุใดๆ หากแต่เป็นการรวมกลุ่มของคนที่มีรสนิยมและความสนใจที่

คล้ายกัน เกิดจากความชอบ ความรักในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน คล้ายกับการทำพิธีกรรมทางศาสนาในสมัยโบราณ จากพื้นที่ทางธรรมในอดีต สู่อพื้นที่ทางโลกในปัจจุบัน ซึ่งในฐานะของนักนิเทศศาสตร์พัฒนาการ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ และเพื่อค้นหาคำตอบถึงที่มา อันจะนำมาสู่คำตอบต่อปรากฏการณ์ที่สำคัญปรากฏการณ์นี้

ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวทางการศึกษาของณัฐสุพงศ์ สุขโสด ที่ทำการศึกษารื่อง บทบาทของการสื่อสารกับกระบวนการสร้างและสืบทอดวัฒนธรรม "แฟนบอล" ในสังคมไทย ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยแฟนบอล โดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 พื้นที่ ซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาเชิงวัฒนธรรมศึกษา เพื่อจะให้เห็นถึงลักษณะของกลุ่มตัวอย่างทั้งในพื้นที่ที่เป็นชีวิตประจำวัน และพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ ของแฟนคลับ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยได้แบ่งพื้นที่การวิจัยครั้งนี้ออกเป็น 2 พื้นที่หลัก คือ 1. พื้นที่และเวลาในชีวิตประจำวัน และ 2. พื้นที่และเวลาพิเศษ อันได้แก่ พื้นที่และเวลาในกิจกรรม "คอนเสิร์ต" และพื้นที่และเวลาในกิจกรรม "แฟนคลับ" โดยจะทำการศึกษาถึงกลุ่มแฟนคลับที่อยู่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่และเวลาในชีวิตประจำวัน ในพื้นที่นี้ ได้รับการสนใจและศึกษาอย่างมากจากนักวิจัยทางด้านวัฒนธรรมศึกษา ทั้งนี้เพราะแนวทางการศึกษาแนวนี้ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน เช่นเดียวกันกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ที่ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะศึกษา "แฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก" ในพื้นที่ชีวิตประจำวันโดยปกติเป็นอันดับแรก ซึ่งผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ต่างๆ ไปของแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก โดยเฉพาะในเวลาปกติที่ไม่ได้มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อศึกษาถึงลักษณะชีวิตประจำวัน พฤติกรรมการสื่อสาร และเพื่อดูว่า "ความเป็นแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก" นั้นเข้าไปมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อชีวิตประจำวันปกติของพวกเขาหรือไม่

2. พื้นที่และเวลาพิเศษ โดยจะแบ่งเป็น 2 พื้นที่ ได้แก่

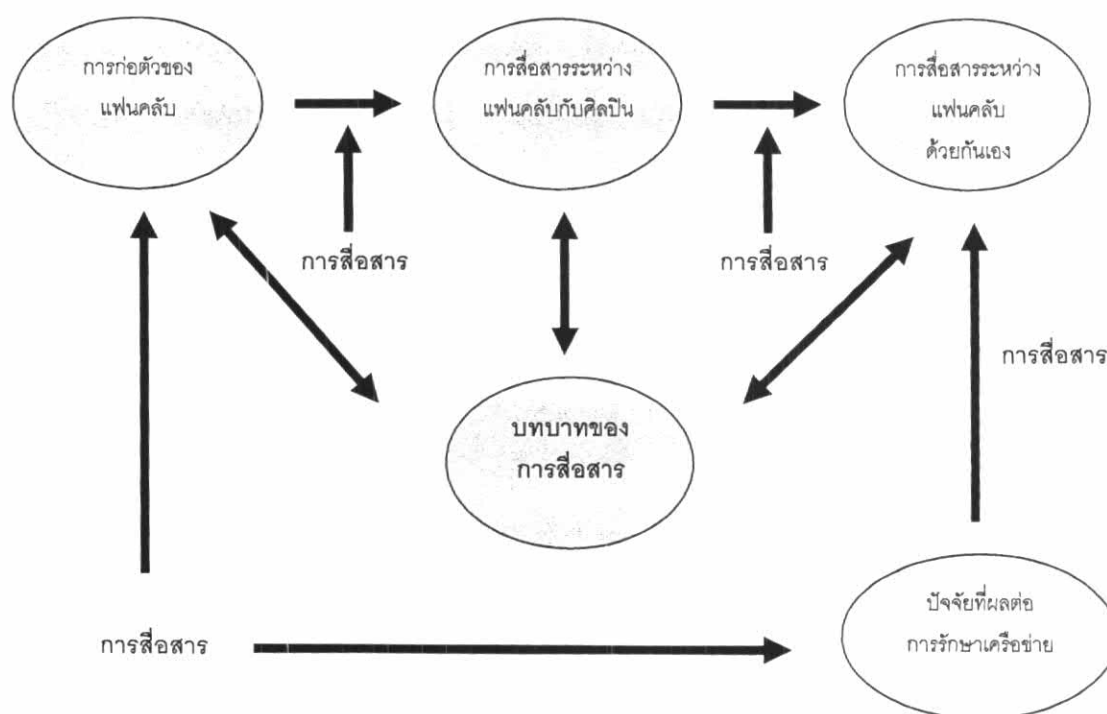
- พื้นที่และเวลาในกิจกรรม "คอนเสิร์ต" ถือเป็นพื้นที่ที่ถูกจัดขึ้น เป็นสื่อกิจกรรมประเภทหนึ่งที่มีสมาชิกของแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อกมารวมตัวกัน และประกอบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยสามารถเห็นการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ของสมาชิกแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อกได้

- พื้นที่และเวลาในกิจกรรม “แฟนคลับ” ผู้วิจัยจะเลือกศึกษากิจกรรมแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก ซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมพบปะกัน ซึ่งนอกจากจะมีการทำกิจกรรมร่วมกันแล้ว ยังเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างมีสายสัมพันธ์แนบแน่น และมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอย่างชัดเจน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พยายามมองภาพรวมของการศึกษาเรื่อง “แฟนคลับ” รวมถึงแนวคิดเรื่องบทบาทของการสื่อสารและทำการเชื่อมโยงแนวความคิดต่างๆ ในสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ออกมา ในรูปแบบจำลองเพื่อสรุปให้เห็นภาพรวมของการศึกษาเรื่อง “บทบาทของการสื่อสารต่อการธำรงรักษาเครือข่ายแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก”

แผนภาพ 1.1 แบบจำลองภาพรวมของการศึกษาเรื่อง “บทบาทของการสื่อสารต่อการธำรงรักษาเครือข่ายแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก”

จากแบบจำลองดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารของแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก จะเริ่มจากการก่อกำเนิดของกลุ่มแฟนคลับ มีการสื่อสารระหว่างแฟนคลับกับศิลปิน และมีการสื่อสารระหว่างแฟนคลับด้วยกันเอง โดยในทุกๆ ส่วนจะมีมิติทางการสื่อสารและปัจจัยต่างๆ เข้ามา มีบทบาทประสานและมีส่วนช่วยให้เครือข่ายแฟนคลับมีเสถียรภาพมากขึ้น นอกจากนี้บทบาทของการสื่อสารยังตอบสนองต่อความต้องการ ในการรวมกลุ่มกัน ในการสื่อสารระหว่างแฟนคลับกับ

ศิลปิน และในการสื่อสารระหว่างแฟนคลับด้วยกันเอง ทำให้ผู้วิจัยต้องการค้นหาคำตอบ ถึง บทบาทของการสื่อสารในการก่อตั้ง การทำหน้าที่ และการธำรงรักษาเครือข่ายแฟนคลับวง โมเดิร์นด็อก ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ปัญหานำวิจัย

1. บทบาทของการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับกระบวนการก่อตั้ง การทำหน้าที่ และการธำรงรักษาเครือข่ายแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อกอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะทางด้านประชากร และคุณลักษณะด้านอื่นๆ ของแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก
2. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการสื่อสารของแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก ทั้งในแง่มุมการสื่อสารระหว่างแฟนคลับกับศิลปิน และระหว่างแฟนคลับด้วยกันเอง
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทบาทการสื่อสารกับการก่อตั้ง การทำหน้าที่ และการธำรงรักษาเครือข่ายแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

บทบาทของการสื่อสาร หมายถึง บทบาทในด้านต่างๆ ของการสื่อสารที่แฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อกใช้เพื่อการตอบสนองความต้องการ และการสร้างความพึงพอใจให้แก่ตนเอง เช่น บทบาทหน้าที่ในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองหรือกลุ่ม, ใช้เพื่อแสวงหาความมั่นคงในจิตใจ, ใช้เพื่อสื่อสารกับคนอื่น ๆ เพื่อชีวิตทางสังคม เป็นต้น นอกจากนี้จะวัดจากสื่อต่างๆ ที่สมาชิกแฟนคลับใช้ เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อสมัยใหม่ สื่อกิจกรรม และสื่อวัตถุ

พฤติกรรมกรรมการสื่อสารของแฟนคลับ หมายถึง รูปแบบการสื่อสารของแฟนคลับผ่านทางสื่อต่างๆ 5 ช่องทาง คือ สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อสมัยใหม่ สื่อกิจกรรม และสื่อวัตถุ โดยจะดูทั้งในส่วนของพฤติกรรมกรรมการสื่อสารระหว่างแฟนคลับกับศิลปิน และพฤติกรรมกรรมการสื่อสารระหว่างแฟนคลับด้วยกันเอง

สื่อมวลชน หมายถึง ช่องทางการสื่อสารที่สามารถสื่อสารไปถึงคนจำนวนมากที่มีความหลากหลาย ได้อย่างรวดเร็ว ภายในเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ในที่นี้หมายถึง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง

สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นช่องทางในระบบการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารระดับกลุ่มในเครือข่ายการสื่อสารของแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก

สื่อสมัยใหม่ หมายถึง ช่องทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่สามารถสื่อสารตอบโต้กันและกันได้ และผู้ใช้สามารถใช้สื่อได้ตามความต้องการโดยไม่มีข้อจำกัดในมิติด้านกาลและเทศะมากนัก อีกทั้งตัวสื่อบางชนิดยังสามารถเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารไว้ได้ด้วยตนเองด้วย ในที่นี้หมายถึง อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ เว็บบอร์ด อีเมล โปรแกรมแชต และโทรศัพท์

สื่อกิจกรรม หมายถึง กิจกรรมที่แฟนคลับเข้าร่วมหรือกำหนดขึ้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม เช่น การชมคอนเสิร์ตร่วมกัน การจัดงานมีติ่งของกลุ่มแฟนคลับ

สื่อวัตถุ หมายถึง สัญลักษณ์ หรือ เครื่องหมายต่างๆ ที่ถูกผลิตขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางหรือช่องทางในการนำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารสามารถแปลความหมายของสารได้ตรงกับผู้รับสาร หรือสารนั้นเป็นที่ยอมรับหรือเข้าใจได้โดยทั่วไปว่ามีความหมายรวมกัน เช่น เทป ซีดี วีซีดี ดีวีดี เสื้อยืดประจำวง ไปสเตอร์ สายรัดข้อมือ สติกเกอร์ ภาพถ่าย เป็นต้น

แฟนเพลง หมายถึง บั๊จเจกบุคคลที่ชื่นชอบกลุ่มศิลปินใดๆ โดยจะยังไม่มีกรรวมกลุ่มเกิดขึ้น เป็นเพียงบั๊จเจกบุคคลเพียงคนเดียว รวมถึงยังมีพฤติกรรมติดตามเพียงห่างๆ ไม่มีการกระทำที่เป็นรูปธรรม เช่น การติดตามไปดูคอนเสิร์ต

แฟนคลับ หมายถึง บุคคล หรือ กลุ่มบุคคล ที่ชื่นชอบศิลปินคนเดียวกันจนอาจมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม มีรูปแบบการก่อตัวของกลุ่ม โดยใช้การสื่อสารในการทำหน้าที่ต่างๆ รวมถึงมีกระบวนการการสื่อสารในการทำหน้าที่ดำรงรักษากลุ่มให้คงอยู่ไว้ด้วย หรืออาจจะเป็นแฟนคลับแบบโดดเดี่ยว คือ ติดตามเพียงคนเดียว ไม่มีการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในเครือข่าย แต่มีพฤติกรรมอื่นๆ เช่นเดียวกับแฟนคลับที่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม เช่น พฤติกรรมการติดตามข่าวสารของศิลปิน เป็นต้น ในที่นี้จะหมายถึง กลุ่มแฟนคลับของศิลปินวงโมเดิร์นด็อก

นอกจากนี้ แฟนคลับยังมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ คือ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ และภูมิฐานะที่แตกต่างกัน รวมถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของแฟนคลับที่แตกต่างกัน (ทั้งสาเหตุปัจจัยและวิธีการ) แต่กลุ่มแฟนคลับจะมีจุดร่วมที่เหมือนกัน นั่นคือ ความชื่นชอบในตัวศิลปินคนเดียวกัน และมีศิลปินเป็นศูนย์กลางของความสนใจ

พฤติกรรมของแฟนคลับ หมายถึง การแสดงออกของแฟนคลับที่มีต่อศิลปินที่ตนชื่นชอบ เช่น การแสดงออกถึงความชื่นชอบอย่างเห็นได้ชัด การติดตามศิลปินไปยังที่ต่างๆ การสะสมผลงานหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับศิลปินนั้นๆ และการใช้ผลงานของศิลปินในชีวิตประจำวัน

การรวมกลุ่มของแฟนคลับ หมายถึง การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความชื่นชอบศิลปินคนเดียวกัน มีทั้งการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการ คือ การรวมตัวในเว็บไซต์ และการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ คือ การรวมตัวกันตามคอนเสิร์ตต่างๆ

เครือข่าย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในรูปแบบการประสานงาน โดยที่มีการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน

เครือข่ายของแฟนคลับจะเกิดขึ้นได้จะมีกระบวนการดังนี้

1. ระยะการก่อตัว (origin) เริ่มจากการก่อตัวของแฟนเพลงที่เป็นปัจเจกบุคคลว่าแต่ละคนมีจุดเริ่มต้นของการก้าวเข้ามาสู่ความเป็น "แฟนคลับ" อย่างไร จากนั้นเมื่อแฟนคลับมีจำนวนมากขึ้น จึงเกิดการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ปัจเจกบุคคลเหล่านั้นมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มขึ้น

2. ระยะการทำหน้าที่ (function) การใช้การสื่อสารเพื่อทำหน้าที่ต่างๆ ภายในเครือข่าย แพนคลับวงโมเดิร์นด็อก เพื่อให้เครือข่ายดำเนินการต่อไปได้ และธำรงรักษาไว้ซึ่งเครือข่ายให้ ยั่งยืน รวมถึงการทำหน้าที่ของแพนคลับเพื่อก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวภายในเครือข่ายด้วย

3. ระยะการธำรงรักษา (maintenance) การใช้การสื่อสารเพื่อสานสัมพันธ์ และ วางรากฐานให้มีความพร้อมเมื่อต้องการความร่วมมือต่างๆ เพื่อให้เครือข่ายยังคงดำเนินการต่อไป ได้อย่างยั่งยืน เช่น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในเครือข่าย (กลุ่มแพนคลับ รุ่นเก่า และกลุ่มแพนคลับรุ่นใหม่) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน เพื่อให้เครือข่าย ยังคงดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ

คุณลักษณะทางด้านประชากร หมายถึง ลักษณะทางด้านต่างๆ ของแพนคลับ คือ อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ และภูมิภานา ในที่นี้จะหมายถึงคุณลักษณะ ต่างๆ ของแพนคลับของวงโมเดิร์นด็อก

คุณลักษณะทางด้านอื่นๆ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิต (lifestyle) คือ องค์ประกอบ ภายในจิตใจที่มีผลต่อความแตกต่างทางด้านพฤติกรรมของบุคคล โดยมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ กิจกรรม (activities) ความสนใจ (interests) และ ความคิดเห็น (opinion)

ศิลปินอินดี้ หมายถึง กลุ่มศิลปินอิสระที่ไม่ได้สังกัดค่ายใหญ่และไม่ใช่เป็นกลุ่มดนตรี กระแสหลัก (Main stream) แต่เป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลกลุ่มเล็กๆ ที่สร้างสรรค์ผลงานเพลงขึ้น ด้วยตนเองทุกขั้นตอน ในที่นี้จะหมายถึง กลุ่มศิลปินวงโมเดิร์นด็อก

เพลงอินดี้ หมายถึง เพลงที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยศิลปินอินดี้ โดยไม่จำกัดแนวเพลง เนื้อหา หรือรูปแบบใดๆทั้งสิ้น ทุกอย่างขึ้นอยู่กับความพอใจของศิลปินอินดี้ที่จะผลิตขึ้นมา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นการแสดงความหมายของคำว่า "แพนคลับ" ให้สังคมได้รับรู้และเข้าใจในฐานะที่ แพนคลับเป็นวัฒนธรรมย่อยอีกรูปแบบหนึ่งในสังคมไทย และเป็นประโยชน์ในการศึกษา

ด้านวัฒนธรรมศึกษากับการวิจัยด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมย่อยรูปแบบอื่นๆ ที่เกี่ยวกับผู้รับสาร และจุดประกายให้มีการศึกษาในด้านนี้ให้มากยิ่งขึ้น

2. เพื่อเป็นประโยชน์แก่การรวมกลุ่มผู้รับสารกลุ่มอื่นๆ โดยสามารถนำความรู้นี้ไปปรับใช้ในการสื่อสารต่างๆ เพื่อให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ยาวนาน รวมถึงเพื่อเป็นประโยชน์ต่อศิลปินในการทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้รับสาร อันนำไปสู่การปรับปรุงรูปแบบ เนื้อหา ให้เหมาะสมกับผู้รับสารมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกันถึงพฤติกรรมของแฟนคลับ ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมหรือปัญหาสังคม และนำไปสู่การแก้ไข หรือ พัฒนาในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป
4. เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงบทบาทของการสื่อสาร อันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยในการรวมกลุ่มที่ไม่มีผลประโยชน์ทางวัตถุ หากแต่เป็นการรวมกลุ่มความสนใจ ดำเนินการมาได้ อย่างยาวนาน